

GAZSÓ DÁNIEL

A DIASZPÓRÁBAN ÉLŐ MAGYAR CSALÁDOK JELLEGZETESSÉGEI

Jelen tanulmány a „Kötélékek – Családkutatás a külföldi magyarok körében” intézményközi projekt keretében végzett online kérdőíves kutatás eredményeit közli. A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), az Ifjúságtudományi Intézet, valamint a Nemzetpolitikai Kutatóintézet (NPKI) 2023–2024-ben közösen végzett kutatása – a KINCS és az NPKI 2018-as vizsgálatának folytatásaként – a külföldi magyar közösségek családszociológiai és demográfiai jellemzőinek feltárására irányult.¹ Az erdélyi, felvidéki, vajdasági és kárpátaljai magyarok párválasztási szokásaira, gyermekvállalással és családalapítással kapcsolatos attitűdjeire vonatkozó felmérést 2024-ben kiterjesztettük a Kárpát-medencén kívül, diaszpórában élő magyarokra is. Az ő lekérdezésükre előállított online kérdőív az általános családszociológiai és demográfiai jellemzők mellett tartalmazott a kivándorlás motivációira, a migrációs szándéokra, valamint a diaszpóralétre irányuló kérdéseket is.

A kérdőívet közösségimédia-felületeken keresztül, valamint a hétvégi magyar iskolák közreműködésével juttattuk el a célcsoportokhoz. A 2024. március 11. és május 2. között zajló adatgyűjtés során összesen 1152 fő töltötte ki a kérdőívet a világ legkülönbözőbb pontjairól. A beérkezett adatok feldolgozása során kiszűrtük azokat a válaszadókat, akik a kérdések kevesebb mint 30%-ára adtak választ. A szűrést követően összesen 1060 értékelhető kérdőív maradt.

Tudatában annak, hogy a minta nem reprezentatív és elemszáma igen csekély, a kutatás eredményeiből messzemenő következtetések nem vonhatók le, de általános tendenciák kiolvashatók belőlük, különösen az elvándorlás mögött álló motivációk, a visszavándorlási hajlandóság, a házasságkötési szándék, valamint a gyermekvállaláshoz és -neveléshez

---

1 A 2018-ban megvalósult kutatás eredményeit a *Kisebbségi Szemle* 2019/3-as és 2019/4-es lapszámaiban közölt tanulmányok összegzik. A 2023–2024-ben készült kutatás eredményei a folyóirat 2025/3-as, valamint jelen lapszámában olvashatók. A folyóirat lapszámai az alábbi linken érhetők el: <https://bgazrt.hu/nemzetpolitikai-kutatointezet/folyoiratok/kisebbségi-szemle/>

ideálisnak tartott környezet kapcsán. A kutatás eredményeinek közzélése előtt három rövid, összegző fejezetben ismertetem a diaszpóra vizsgálatának fogalmi kereteit és módszertani kihívásait, valamint a jelenkori magyar migrációs folyamatok főbb jellemzőit.

Fogalmi keretek

A külföldi magyar közösségek két nagyobb kategóriára oszthatók. Egyrészt vannak a határváltoztatások következtében kialakult ún. *autochton*, őshonos kisebbségi közösségek. Ezen a kategórián belül további két altípust különböztethetünk meg egymástól: az etnikai tömbben élő közösségeket, valamint a szórványban élőket. Utóbbi nem összekeverendő a diaszpórával! A szórvány kifejezést a helyben kisebbséggé vált és a tömbszerűségéből fokozatosan veszítő, etnikai és nemzeti közösségek megnevezésére használjuk. A szórványosodás szoros összefüggésben áll az őshonos kisebbségi közösségek létszámcsökkenésével, etnikai térvesztésével, valamint az etnikai reprodukcióhoz szükséges intézményrendszerhez való hozzáférés kérdésével.²

A külföldi magyarok másik kategóriáját képezik az ún. *allochton*, migrációs eredetű közösségek. Jelen tanulmány fókuszában ez utóbbi közösségtípus áll. A fogalmi kereteket tisztázva, diaszpórának hívjuk azokat a 1) földrajzilag széttagolt migrációs eredetű makroközösségeket, melyek 2) az őket körülvevő társadalomba integrálódtak, de nem teljesen asszimilálódtak, és 3) szimbolikus vagy akár pragmatikus kapcsolatban állnak más területeken élő, de azonos származásúnak vélt rokon közösségekkel, valós vagy elképzelt őshazájukkal, illetve anyaországukkal.³

A diaszpóra alapján véve egy közösségi létforma és nem egyénileg választott életstílus. A migrációs eredet mint a diaszpóra alapkritériuma elsősorban nem a tényleges, tehát a személyesen átélt migrációt jelenti, hanem az elvándorlás eseményének kollektív tudatban való megjelenését, szimbolikus, közösségformáló erejét. A kulturális asszimiláció elkerülésénél szintén a közösségi léten van a hangsúly: az etnikai határok intézményesülésén, a diaszpóra szervezeti életének kialakításán.

A diaszpóra mint közösségi létforma egy hosszú távú jelenség. A befogadó ország társadalmába való integráció és az etnikai határmegtartás nem egyik napról a másikra történik.

2 A szórványról lásd bővebben Ilyés Zoltán – Papp Richárd (szerk.): *Tanulmányok a szórványról*. MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Gondolat Kiadó: Budapest, 2005; Tátrai Patrik: A Kárpát-medencei magyar szórványok településszerkezete és főbb demográfiai jellemzői. *Kisebbségi Szemle*, 2017. 2 (1). 7–31.

3 A diaszpóra kategória meghatározásának kritériumairól lásd bővebben Gázsó Dániel: An Endnote Definition for Diaspora Studies. *Minority Studies*, 2015. 18. 161–182.

Következésképpen a népvándorlás, még ha tömeges méretet ölt is, nem feltétlenül vezet diaszporikus közösségek kialakulásához. Az újonnan elvándorlókról még nem tudhatjuk, hogy az őket befogadó ország társadalmába integrálódnak-e, vagy továbbvándorolnak, esetleg idővel hazaköltöznek, illetve hogy helyben maradásuk esetén törekednek-e az etnikai határok megtartására, vagy a társadalmi beilleszkedés folyamatában kulturálisan is asszimilálódnak. Arra a kérdésre, hogy az elmúlt évtizedben tapasztalt magyar emigrációs folyamatok a világban szétszórt diaszporaközösségeket hosszú távon gyarapítják-e vagy sem, csak az idő adhat választ.

1. ábra: A külföldi magyar közösségek tipológiája

Forrás: a szerző szerkesztése

Az online kérdőíves kutatásunk a magyar diaszpóra megszólítását célozta, a válaszadók között azonban jelentős számban voltak olyanok, akiknek a besorolása bizonytalan. Túlnyomó többségük (88%) nem abban az országban született, ahol a kérdőív kitöltésekor élt. Több mint egyötödük (22%) a lekérdezést megelőző tíz évben, vagyis 2014 után vándorolt oda, ugyanakkor sokan közülük nem a szülőföldjükről érkeztek, hanem egy másik külföldi országból. Következésképpen az előbb meghatározott diaszporakategóriából egyes válaszadók kiesnek: társadalmi integrációjuk még kezdeti szakaszban van, illetve a kulturális asszimilációval összefüggő identitásbeli kérdéseket eddig csak korlátozott mértékben tapasztalhatták meg. Az emigrációs lét és a diaszpóralét megkülönböztetésére nem áll rendelkezésre egységesen elfogadott, általános kritériumrendszer. A kérdőívben adott válaszok önmagukban, mélyebb kontextuális ismeretek hiányában nem teszik lehetővé annak egyértelmű eldöntését, hogy egy adott válaszadó a diaszpóra vagy inkább a migráns kategóriájába sorolható-e. Ennek megfelelően e szempont alapján nem került sor a válaszadók szűrésére.

A migrációkutatás fogalmi kereteit illetően különbséget kell tenni a migráns népesség állományára vonatkozó, ún. *stock* adatok – vagyis a letelepedett, tartózkodási engedéllyel rendelkező vagy honosított külföldi állampolgárokra vonatkozó mutatók – és a migráció alakulását, trendjeit és intenzitását leíró, ún. *flow* adatok között. Utóbbiak esetében kulcskérdés, hogy az adminisztratív statisztikákban hivatalosan ki minősül migránsnak. A nemzetközi népvándorlás, azaz az országhatárokat átlépő népmozgás vizsgálatában az egyik legfontosabb kritérium a célsországban eltöltött idő hossza. Tekintettel arra, hogy a vándorlók egy része a befogadó országot csupán tranzitországgként kezeli, majd továbbvándorol, hazatér, vagy cirkuláris migrációt folytat, első lépésként szükséges megkülönböztetni a rövid és a hosszú távú migrációt.⁴ E megkülönböztetés legszélesebb körben elfogadott alapelvét az Egyesült Nemzetek Szervezetének nemzetközi vándorlás méréséről szóló 1998. évi ajánlása adja, amelynek értelmében nemzetközi migráns az a személy, aki legalább 12 hónapra megváltoztatja a tartózkodási országát.⁵ Az Európai Unió Statisztikai Hivatala (Eurostat) és a magyar Központi Statisztikai Hivatal (KSH) egyaránt ezt a definíciót alkalmazza. Mindezen fogalmi keretek és meghatározások ellenére a diaszpóra- és migrációkutatás módszertani problémái korántsem tekinthetők megoldottnak.

Módszertani kihívások

A diaszpóra és a népvándorlás kutatásában – különösen a survey módszer alkalmazása esetén – a legnagyobb kihívást az alapsokaság meghatározása jelenti. A világban szétszórt magyar közösségek számszerű meghatározását több tényező is megnehezíti.

- Népszámlálási adatok hiányossága
A befogadó országok nagy hányadában a népszámlálások alkalmával nem kérdezik meg az összeírt személyek etnikai, nemzeti hovatartozását. E tekintetben csak a születési helyet és az állampolgárságot veszik figyelembe. Ilyen feltételek mellett az emigráns magyarok leszármazottai sehol sincsenek magyarként feltüntetve, annak ellenére, hogy sokan közülük büszkén vállalják magyar identitásukat, és aktívan részt vesznek a diaszpóra szervezeti életében.

4 Kováts András – Soltész Béla (szerk.): *Mit tudunk a kivándorlásról? Műhelybeszélgetések*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2018.

5 United Nations: *Recommendations on Statistics of International Migration*. Revision 1, Statistical Papers, Series M, No. 58. 1998. Letöltés helye: <https://unstats.un.org>; letöltés ideje: 2025. 12. 15.

- **Etnikai rejtőzködés**
A statisztikai adatok begyűjtésére alkalmazott kérdőív, még ha tartalmaz is etnikai, nemzeti hovatartozásra vonatkozó kérdést, nem biztos, hogy arra mindenki válaszol. Az etnikai rejtőzködés lehetősége minden nagymintás lekérdézésnél fennáll, kiváltképp a migrációs eredetű közösségek esetében, ahol a vegyes házasság és az abból fakadó többes etnikai kötődés gyakori jelenségnek számít.
- **Származásra vonatkozó kérdések tág értelmezése**
Több országban, különösen a tengerentúlon – az Egyesült Államokban, Kanadában és Ausztráliában – a népszámlálások során feltett nemzeti vagy etnikai hovatartozásra vonatkozó kérdéseket (*ethnic ancestry, cultural origin*) nem csupán az egyén identitására, hanem tágabb értelemben a származásra és a családi gyökerekre is értelmezik. Az így magyar származásúnak minősített népesség csupán töredéke beszél magyarul, ami arra enged következtetni, hogy közülük sokaknak nincs magyar nemzettudatuk, és nem kapcsolódnak a diaszpóráközösséghez.
- **Kétes adatok a magyar emigrációs hullámok méretéről**
Történeti megközelítésből vizsgálva a kérdést, nincsenek pontos adataink arról, hogy a nagyobb méretű kivándorlási hullámokkal hány magyar ember hagyta el a Kárpát-medencét. A történeti Magyarország területéről kiáramló emigrációs hullámok etnikailag vegyesek voltak. A befogadó országok a magyar nemzetiségű bevándorlókat egy kategóriába sorolták az Osztrák–Magyar Monarchiából érkező más nemzetiségűekkel. A két világháború között kivándorló magyarok többsége nem Magyarországról, hanem a szomszédos utódállamokból származott, így más ország állampolgáraként regisztrálták. Végül a 20. század második felében, az államszocializmus alatt „disszidáltak” száma a hivatalos nyilvántartásokban nem jelent meg teljeskörűen.
- **A jelenkori vándorlás látensei**
A mozgó népesség mérése önmagában komoly kihívást jelent.⁶ Az ezzel kapcsolatos módszertani nehézségeket tovább fokozza a helyváltoztatások növekvő gyakorisága és az irányok, illetve célországok diverzifikálódása. A jelenkori magyar migrációs folyamatokat éppen ez a komplexitás jellemzi. A kivándorlók számát illetően a hazai statisztikák lényegesen alacsonyabb értéket mutatnak a külföldi tükörstatisztikáknál.⁷ A hazai adatokban ugyanis csak azok jelennek meg, akik a

6 Kapitány Balázs – Rohr Adél: Kivándorlás Magyarországról – egy új becslési eljárás eredményei. In: Spéder Zsolt (szerk.): *A család vonzásában. Tanulmányok Pongrácz Tiborné tiszteletére*. KSH Népeségutodományi Kutatóintézet: Budapest, 2014. 67–84.

7 Blaskó Zsuzsa – Sik Endre – Ligeti Anna Sára: Magyarok külföldön. Mennyien? Kik? Hol? In: Kolosi Tamás – Tóth István György (szerk.): *Társadalmi riport 2014*. TÁRKI: Budapest, 2014. 351–372.

távozásukat hivatalosan bejelentik. Ezt a külföldre költözők csupán töredéke teszi meg, részben azért, mert közülük sokan nem végérvényesen tervezik elhagyni az országot. Önkéntes gazdasági migráció esetében ez egy gyakori jelenség. A ki- és visszavándorlásra vonatkozó magyarországi adatok forrását az Országos Egészségbiztosítási Pénztár – 2017-től a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő – nyilvántartása képezi. A magyar emigránsok közül sokan nem jelentkeznek ki ebből a nyilvántartásból még akkor sem, ha egy másik országban is rendelkeznek egészségbiztosítási jogviszonnyal. Ebben a látens csoportban jelentős számmal vannak ingázók is. A befogadó országok tükörstatisztikái a mérési különbségek miatt további módszertani dilemmákat vetnek fel. Ausztriában például – amely a magyar emigráció egyik meghatározó célországa – a három hónapot meghaladó tartózkodás esetén is regisztrálják az országba érkező külföldieket. Az egy évnél rövidebb ideig, átmenetileg az országban tartózkodók közül ugyanakkor csak azok jelennek meg a bevándorlási statisztikákban, akik a lakcímbejelentő nyomtatványon elsődleges lakóhelyként az ausztriai lakcímüket jelölik meg. A számbavételt tovább nehezíti, hogy egyre több olyan magyar állampolgár vándorol külföldre, aki nem Magyarországon született. Ez részben a 2011-ben bevezetett egyszerűsített honosítási eljárás közvetett következményeként értelmezhető: egyre nagyobb számban vándorolnak honosított külhoni magyarok a szomszédos országokból Nyugat-Európába. Mindemellett a hazai és a külföldi statisztikákban egyaránt „rejtve” maradnak azok a külföldön született magyar gyermekek, akiket Magyarországon nem anyakönyveztek. Mindebből adódóan az újonnan kivándorlókra, az ingázókra, a külföldön születettekre és a visszavándorlókra vonatkozó adatok bizonytalanok és pontatlanok.

Bármilyen úton próbálunk kísérletet tenni a világban élő magyarok létszámának megállapítására, tudományosan alátámasztott, igazolható eredményt nem kapunk. E tekintetben csak szakmai becslésekre hagyatkozhatunk, amelyek a módszertan sokrétűségéből adódóan igen eltérőek lehetnek. Következésképpen az *allochton*, migrációs eredetű közösségek kutatásában nem áll rendelkezésre a reprezentatív mintavétel lehetősége.

A magyar migráció jellemzői

A világ különböző pontjain fellelhető magyar diaszpórák közösségek kialakulásának okai Magyarország modern kori fejlődéstörténetében keresendők. A térségét sújtó háborúk, egymást követő politikai rezsimváltások és gazdasági válságok nagy méretű emigrációs hullámokat váltottak ki. Ide sorolható az első világháborút megelőző ún. paraszti exodus, a második világháború utáni negyvenötös és negyvenhetes, majd a forradalmat követő

ötvenhatos emigráció. Ezek következtében több millió magyar ember került a Kárpát-medencén kívülre. Ők és leszármazottaik részben megőrizték magyar nemzeti identitásukat. Ezek a közösségek mára nagy múltú és kiterjedt intézményrendszerrel, kulturális központokkal, ernyőszervezetekkel, hétvégi iskolákkal rendelkeznek.⁸

A jelenkori magyar emigráció – a klasszikus 20. századi kivándorlási hullámokkal összevetve – időben jobban eloszlik, és inkább gazdasági, mint politikai jellegű. Mindemellett az elmúlt 35 évben Magyarország cél- és tranzitországgá vált. A hazai statisztikák szerint ez idő alatt a bevándorlók száma szinte mindvégig magasabb volt a kivándorlókénál.⁹

Magyarországon az Európai Unióhoz való csatlakozást nem követte az elvándorlás olyan mértékű fellendülése, mint a környező országok többségében (Csehországból és Szlovéniából volt csupán alacsonyabb szintű a kiáramlás). Az emigráció csak a 2000-es évek második felében, kiváltképp a 2008-as gazdasági világválság kirobbanását követően kezdett el felélénkülni, és ez a folyamat 2010 után felgyorsult.¹⁰ A hazai statisztikák alapján a legalább egy évre külföldre költözött magyar állampolgárok száma 2010-ben még alig haladta meg a 7 ezer főt, 2015-ben már majd 33 ezer fő volt. A kiáramlás fellendüléséhez jelentősen hozzájárulhatott az, hogy Németország és Ausztria 2011. május 1-jétől megnyitotta munkaerőpiacát az Európai Unióhoz 2004-ben csatlakozott kelet-közép-európai országok előtt. Míg 2010-ben e két országba együttesen kivándorló magyar állampolgárok száma csupán 2115 fő volt, az összes emigránshoz viszonyított aránya pedig kevesebb, mint 30%, 2011-ben számuk majd háromszorosára nőtt, 2015-ben már meghaladta a 19 ezer főt, a magyar emigránsok összlétszámának 58%-át adva. A kivándorlás ütemének felgyorsulásával a célországok köre diverzifikálódott. Az újonnan megjelenő desztinációk közül az Egyesült Királyság különösen meghatározóvá vált.

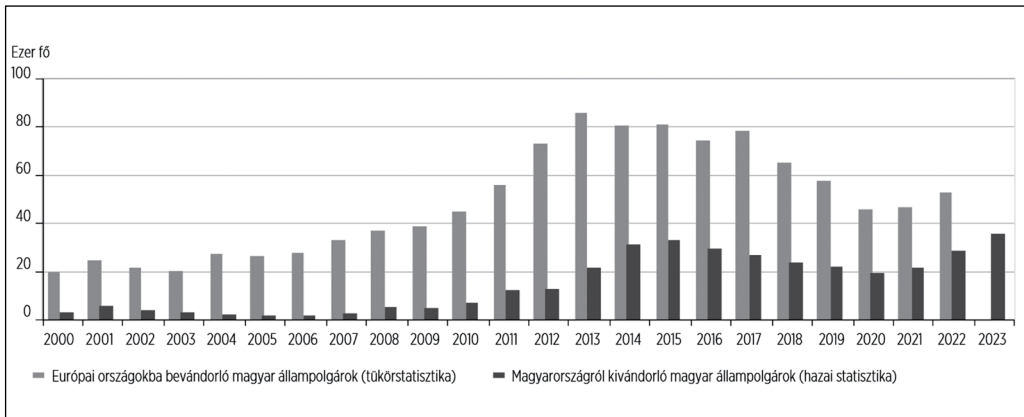
A jelenkori magyar emigráció tekintetében a tükörstatisztikák – mint fentebb is említettem – lényegesen magasabb értékeket mutatnak. 2013 és 2015 között míg a hazai adatok alapján a kivándorlók száma megközelítőleg évi 22 és 33 ezer között mozgott, addig ugyanabban az időben csak az európai célországokban évi több mint 80 ezer bevándorló magyar

8 A magyar diaszpórák közösségei kialakulásának és intézményesülésének történetéről lásd Gazsó Dániel: *Otthon és itthon. A magyar diaszpóra és anyaországa*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2022; Ugyanó: *Processes of Diasporization: The Past and Present of the Hungarian Diaspora. Hungarian Journal of Minority Studies*, 2024. 7. 7–34.

9 Gazsó Dániel: Ki a migráns? A jelenkori magyar társadalmat érintő migrációs folyamatok összegzése. *Demográfia*, 2020. 63 (4). 357–385.

10 Gödri Irén: Nemzetközi vándorlás. In: Monostori Judit – Őri Péter – Spéder Zsolt (szerk.): *Demográfiai portré 2018. Jelentés a magyar népesség helyzetéről*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet: Budapest, 2018. 237–270.; Lakatos Judit: Külföldön dolgozó magyarok, Magyarországon dolgozó külföldiek. *Statisztikai Szemle*, 2015. 93 (2). 93–112.

állampolgárt regisztráltak (lásd 2. ábra).¹¹ A „fiatalok exodusának” is nevezett 2010-es években fellendült magyar emigrációs hullám főképp Nyugat-Európa, azon belül is az említett három célország – Németország, Ausztria és az Egyesült Királyság – felé irányult. Lényegesen kisebb mértékben ugyan, de érezhető volt a hatása a tengerentúlon, kiváltképp az északi féltekén, míg Dél-Amerikát és Ausztráliát alig érintette.

2. ábra: A magyar emigráció 2000 és 2023 között – tükörstatisztika vs. hazai statisztika

Forrás: Demográfiai portré 2024. 173.

Megjegyzés: Adathiány miatt az Egyesült Királyság 2006-tól, Spanyolország 2008-tól, Írország 2011-től, Franciaország pedig 2000 és 2012 között nem szerepel az összesítésben.

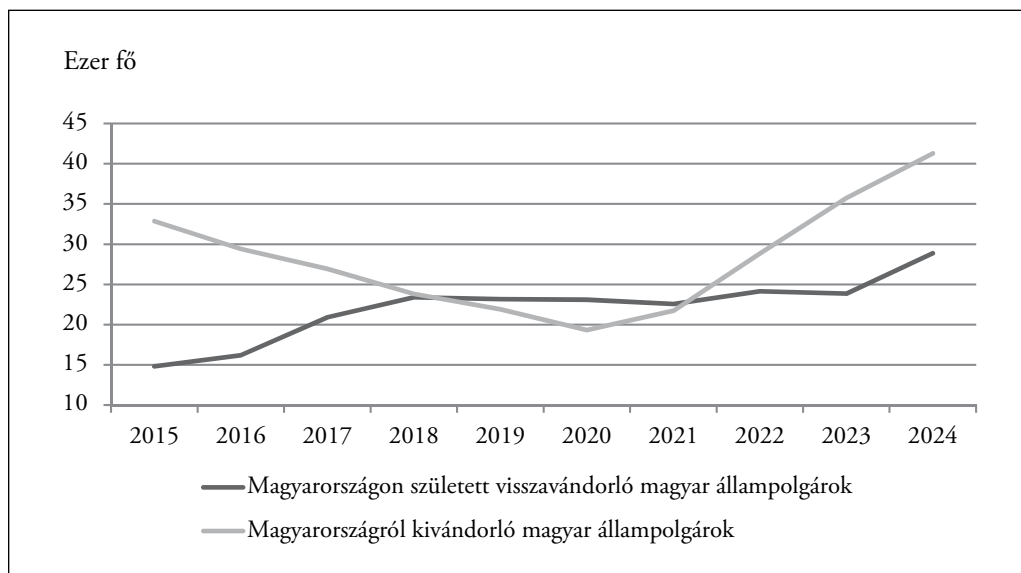
A 2010-es évek közepétől a magyar emigráció csökkenésnek indult. A kivándorlók száma a hazai statisztikákban 2020-ra 20 ezer fő alá esett vissza, amit a pandémia tovább erősített. Az elvándorlás ütemének mérséklődése mellett egyre több külföldön élő magyar állampolgár költözött vissza Magyarországra. Ez a folyamat az évtized végére trendfordulót eredményezett. Az 1989-es rendszerváltás óta először 2019-ben volt tapasztalható, hogy a hazai adatok alapján több Magyarországon született magyar állampolgár költözött vissza, mint ahány elment. Míg az elvándorlási szándék mögött többnyire munkával, bérekkel, megélhetéssel kapcsolatos motivációk álltak, addig a visszavándorlás általában családi okokra vezethető vissza.¹²

11 Horváth Veronika: Nemzetközi vándorlás. In: Monostori Judit – Őri Péter (szerk.): *Demográfiai portré 2024. Jelentés a magyar népesség helyzetéről*. KSH Népeségstudományi Kutatóintézet: Budapest, 2024. 155–183.

12 Siskáné Szilasi Beáta – Halász Levente – Gál-Szabó Lajos: A magyar fiatalok erősödő kivándorlási szándékának kiváltó okai és jellemzői. *Tér és Társadalom*, 2017. 31 (4). 131–147.; Hárs Ágnes: Elvándorlás, visszavándorlás, bevándorlás. Jelenségek és munkaerőpiaci hatások. In: Kolosi Tamás – Szelényi Iván – Tóth István György (szerk.): *Társadalmi riport 2020*. TÁRKI: Budapest, 2020. 115–145.

A visszavándorlás eseménye még nem jelenti a tényleges hazaköltözést. A visszavándorlók ugyanis idővel újra elvándorolhatnak, vagy cirkuláris migrációt is folytathatnak. A szezonális vándorlás és az ingázás igen gyakori jelenséggé vált. A 2022. évi népszámlálás során a KSH azokat sorolta az ingázók kategóriájába, akik a „Hol dolgozik?” kérdésre a „külföldön” választ jelölték meg. A beérkező adatok alapján 117 ezer magyar állampolgárságú ingázót vettek számításba.¹³

A magyar emigráció a Covid-19-világjárvány elleni védekezés érdekében bevezetett korlátozások feloldását és az Európai Unión belüli szabad mozgás helyreállítását követően újra fellendült, és az előző évtizedben tapasztalt szinteket is meghaladta. 2024-ben a kivándorló magyar állampolgárok száma a hazai statisztikákban már több mint 41 ezer fő volt. A célországokat illetően az Egyesült Királyságba irányuló vándorlás a brexit hatására folyamatosan csökkent, míg Németország és Ausztria jelentősége tovább nőtt, valamint Hollandia és Svájc is egyre nagyobb számban fogadott magyar állampolgárságú bevándorlókat. Mindez idő alatt a visszavándorlók száma évi 23-24 ezer körül stagnált (lásd 3. ábra).

3. ábra: A ki- és visszavándorlás alakulása Magyarországon 2015 és 2024 között
Forrás: KSH STADAT

13 Horváth Veronika: Munkavállalási céllal külföldre ingázó magyarok a 2022. évi népszámlálás tükrében. *Korfa*, 2024. 24 (4). 1–5.

Az emigráció ütemének újbóli csökkenése a közeljövőben alacsony valószínűséggel várható, tekintettel arra, hogy az elvándorlási hajlandóság – különösen a fiatalok körében – növekvő tendenciát mutat. A több hullámban megvalósult Aktív Fiatalok Magyarországon kutatás eredményei szerint 2024 tavaszán minden korábbinál magasabb volt a külföldi életet tervező egyetemi hallgatók aránya. A megkérdezettek 45%-a nyilatkozott így, ami az elvándorlási potenciál korábbi mérésekhez viszonyított szignifikáns növekedését jelenti (2019-ben 33%, 2015-ben 37% tervezett külföldön élni). Ugyanakkor a rövid távú munkavállalás esetében 2024-re mérséklődés következett be: a korábbi 63%-ról, illetve 64%-ról 59%-ra csökkent azok aránya, akik pár hétre vagy hónapra mennének külföldre dolgozni.¹⁴

Az új elvándorlási hullámok következtében jelentősen megnőtt a külföldön tartózkodó magyar állampolgárok száma. A tükörstatisztikák alapján 2023 elején az EGT-országokban és az Egyesült Királyságban élő magyar állampolgárok száma megközelítette az 546 ezer főt, ami 2010 óta mintegy 375 ezer fős növekedést jelent. E népesség háromnegyede a három fő célországban – Németországban (35%), az Egyesült Királyságban (22%) és Ausztriában (18%) – élt. Ugyanakkor a legalább egy éve külföldön tartózkodó magyar állampolgárok száma világszerte megközelíthette a 655 ezer főt.¹⁵ A külföldön élő, magyarországi születésű népesség létszáma ennél is magasabb lehet, mivel a véglegesen külföldre költözők idővel felvehetik a befogadó ország állampolgárságát.

Számolnunk kell azzal is, hogy a külföldön élő magyarok egy része nem Magyarországról származik: egyre többen indulnak útnak a szomszédos országok magyarlakta régióiból. A Kárpát-medencei magyar kisebbségek népességfogyásának legfőbb okai korábban az aszimiláció és a természetes fogyás voltak, mára – a Felvidék kivételével – az elvándorlás vált a legmeghatározóbb tényezővé. Az Erdélyben, Vajdaságban és Kárpátalján felgyorsult és tömegessé vált elvándorlás vonatkozásában ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy nem csupán a magyar lakosságot érinti. A 21. század harmadik évtizedére Ukrajna mellett Románia és Szerbia is az európai kontinens legnagyobb munkaerő-kibocsátó országainak sorába lépett. Ennek következtében a magyarok aránya nem csökkent olyan mértékben, mint a lélekszámuk, mivel a többségi társadalmakból is egyre nagyobb számban vándorolnak Nyugatra.

14 Szabó Andrea – Oross Dániel: Magyarországon kívüli tanulási, munkavállalási és letelepedési szándékok. In: ugyanók: *A magyar egyetemisták politikai gondolkodása és integrációja 2024-ben*. Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája – Nemzeti Ifjúsági Tanács: Budapest, 2024. 21–29. Letöltés helye: <http://www.aktivfiatalok.hu/>; letöltés ideje: 2025. 12. 20. A magyar fiatalok körében mért emigrációs szándék alakulásával kapcsolatban lásd még: Kiss-Kozma Georgina – Ruff Tamás: Emigration Intentions Among Hungarian Youth. *Review of Sociology*, 2024. 34 (2). 55–74.

15 Horváth, 2024. Nemzetközi vándorlás, i. m.

A kérdőíves kutatás eredményei

Az 1060 értékelhető kérdőív nagyrészt a magyar emigráció hagyományos célszárnyakból érkezett, így az Amerikai Egyesült Államokból, Kanadából, Németországból, Ausztriából, valamint az utóbbi évtizedekben jelentőssé vált Egyesült Királyságból (lásd 1. táblázat). A kelet-közép-európai térségből a legtöbb értékelhető kérdőív Csehországból és Lengyelországból érkezett. Viszonylag sokan vettek részt olyan országokból is, ahol a magyar jelenlét a meglévő ismereteink alapján nem annyira számottevő, így például Japánból, Törökországból és Ecuadorból is kaptunk értékelhető formában kitöltött kérdőíveket.

A válaszadók többsége (87%) elsősorban magyarnak vallja magát. Nemek szerint több nő (69%) van közöttük, mint férfi. A válaszadók több mint fele középkorú, a 40–59 éves korosztályba tartozik. Iskolai végzettség tekintetében háromnegyedük rendelkezik főiskolai, egyetemi vagy doktori diplomával, míg az érettségivel nem rendelkezők aránya elenyésző. Az elsődleges tevékenységet illetően a többség (65%) dolgozik. Családi állapot szempontjából a válaszadók túlnyomó többsége házas (68%) vagy párjával együtt él (13%).

A kérdőívet főként első generációs emigránsok töltötték ki. Túlnyomó többségük (88%) nem abban az országban született, ahol a kérdőív kitöltésekor tartózkodott. Legtöbbjük (66%) Magyarországon született, ebből 36% Budapesten. Számottevő azok aránya is, akik Romániában, Szlovákiában, Szerbiában vagy Ukrajnában születtek (összesen 19%).

	N = 1060 %
NEM	
Férfi	31,1
Nő	68,9
SZÜLETÉSI ÉV	
1995–2004	4,8
1985–1994	19,4
1975–1984	35,2
1965–1974	20,6
1955–1964	9,9
1955 előtt	10,0
LAKÓHELY SZERINTI ORSZÁG	
Németország	20,4
Amerikai Egyesült Államok	10,0
Kanada	8,4
Csehország	7,0
Ausztria	6,4
Egyesült Királyság	5,8
Lengyelország	5,7
Hollandia	4,4
Finnország	3,6
Ausztrália	3,0
Új-Zéland	2,8
Svájc	1,9
Brazília	1,7
Argentína	1,6
Egyéb	17,2

	N = 1060 %
SZÜLETÉSI ORSZÁG	
Lakóhely szerinti ország	12,5
Magyarország	65,8
Románia, Szlovákia, Szerbia, Ukrajna	19,2
Más ország	2,5
ISKOLAI VÉGZETTSÉG	
Főiskola, egyetem, PhD	74,9
Középiskola utáni szakképzés	7,0
Középfokú oktatás érettségivel	8,9
Szakközépiskola érettségivel	6,3
Középfokú oktatás érettségi nélkül	2,4
Legfeljebb általános iskola	0,6
ELSŐDLEGES TEVÉKENYSÉG	
Dolgozik	65,4
Tanul és dolgozik	9,3
Gyerekekkel/gyerekekkel otthon van	8,8
Tanul	2,1
Egyéb	14,4
CSALÁDI ÁLLAPOT	
Házasság	67,9
Párjával együtt él	13,0
Egyedülálló és nincs párkapcsolata	6,4
Elvált és nincs párkapcsolata	5,6
Van párja, de nem élnek együtt	5,1
Özvegy és nincs párkapcsolata	2,0

1. táblázat: A válaszadók általános jellemzői

A kivándorlás okai

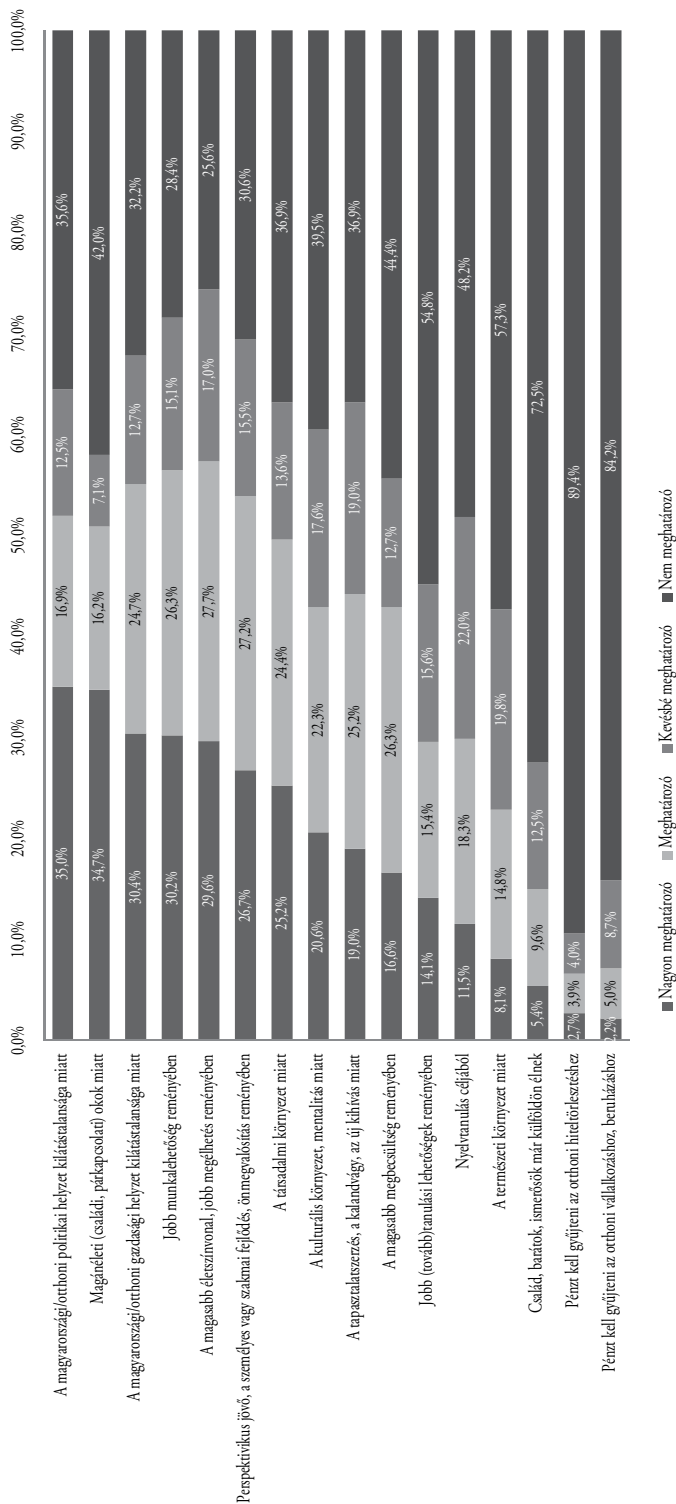
A kivándorlás mögött álló motivációkat egy 16 tényezőből (*push and pull factors*) álló összetett kérdés feltevésével mértük, amelyben minden felsorolt tényezőt külön, négy szinten értékelhettek a válaszadók. A két alsó (*nem meghatározó, kevésbé meghatározó*) érték és két felső (*meghatározó, nagyon meghatározó*) érték egybevonásával megállapítható, hogy az emigráció mögött álló legmeghatározóbb tényezők: 1) magasabb életszínvonal, jobb megélhetés reménye; 2) jobb munkalehetőség reménye; 3) otthoni gazdasági helyzet kilátástalansága. Ezzel együtt a politikai helyzet, valamint a magánéleti, családi, párkapcsolati okok is szignifikánsnak bizonyultak: a válaszadók 35, illetve 34,7%-a ezeket nagyon meghatározó tényezőként jelölte meg (lásd 4. ábra).

Hazalátogatás, remigrációs szándék, hazautalás

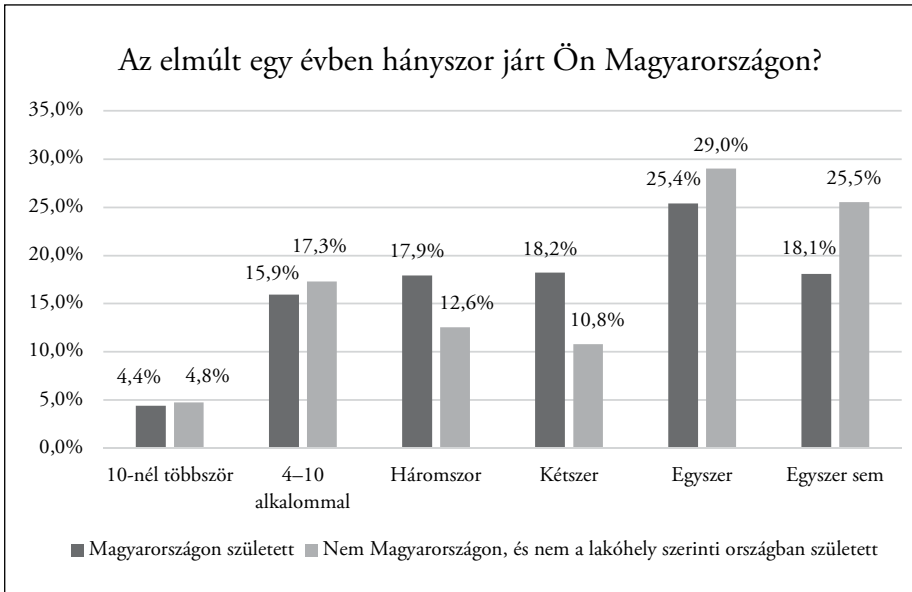
A lakóhely szerinti országtól eltérő országban született válaszadók többsége rendszeresen látogat Magyarországra. Az itthon születettek mindössze 18%-a, míg a külföldiek kevesebb mint 26%-a nyilatkozott úgy, hogy az elmúlt egy évben egyszer sem járt az anyaországban (lásd 5. ábra).

A külföldi válaszadók szülőföldre látogatása szintén gyakori: közel háromnegyedük legalább évente egyszer hazalátogat. Ugyanakkor e tekintetben jelentős eltérések mutatkoznak a származási országok szerint. Míg a Szlovákiában születettek körében szinte mindenki legalább évente egyszer hazajár, addig ez a Szerbiában születettek 88%-ára, a Romániában születettek 75%-ára, míg az Ukrajnában születetteknek csupán 27%-ára igaz (lásd 6. ábra).

Miért költözött külföldre?

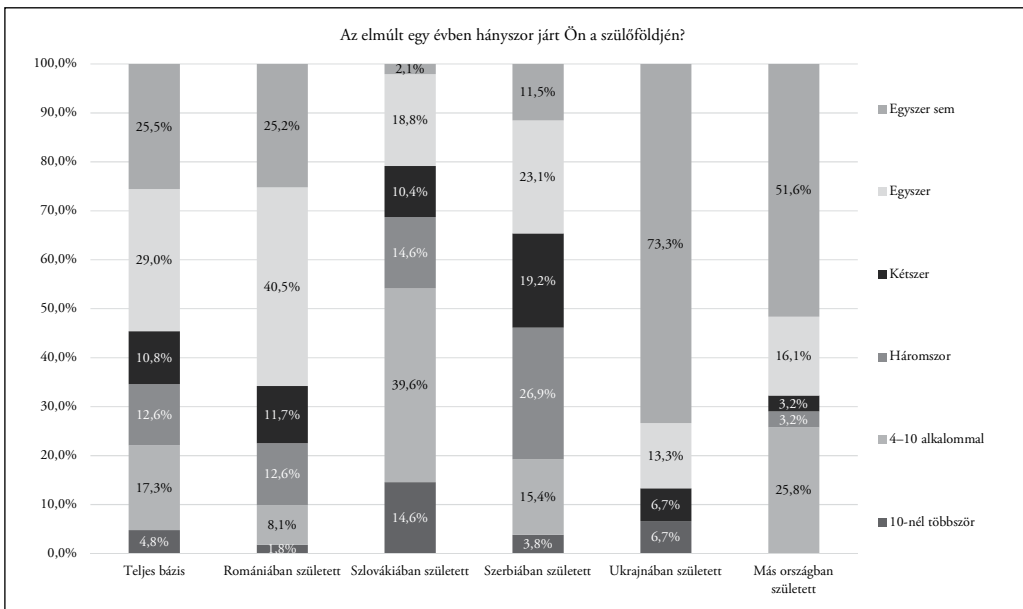

4. ábra: A kivándorlás okai
 Bázis: A lakóhely szerinti országtól eltérő országban született válaszadók (N = 928)

5. ábra: A Magyarországra látogatás gyakorisága

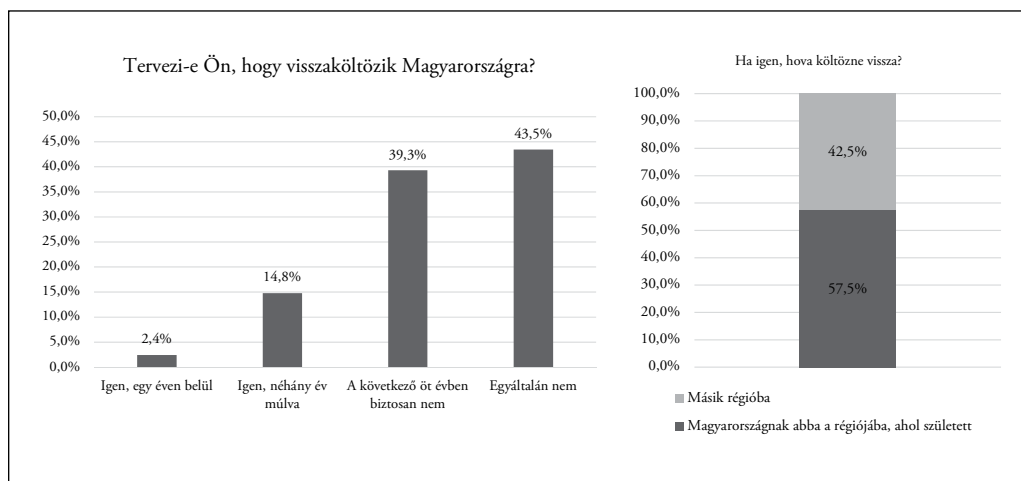
Bázis: Magyarországon született válaszadók (N = 697); nem Magyarországon, és nem a lakóhely szerinti országban született válaszadók (N = 231)

6. ábra: Külhoniak hazalátogatásának gyakorisága

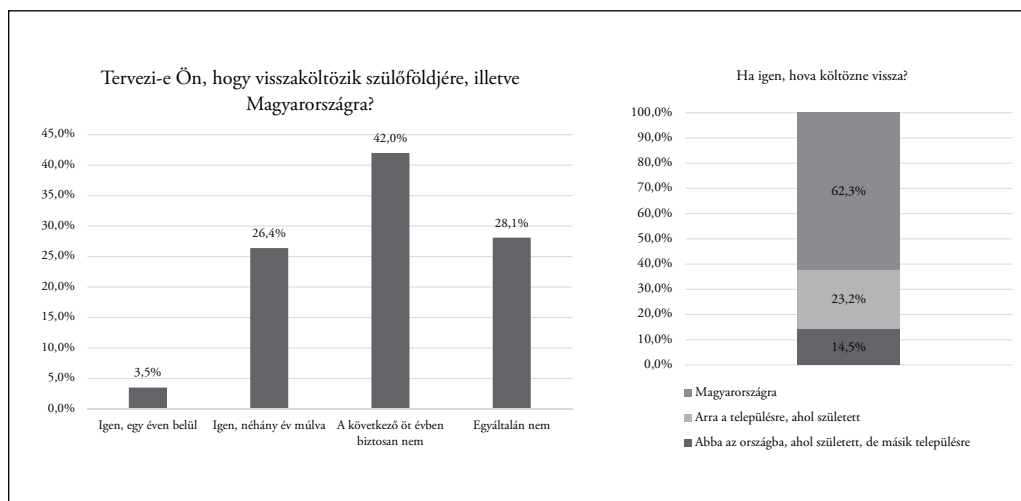
Bázis: Nem Magyarországon, és nem a lakóhely szerinti országban született válaszadók (N = 231)

A hazalátogatások viszonylagos gyakorisága ellenére a hosszú távú hazaköltözést, illetve a Magyarországra történő vándorlást a válaszadók többsége nem tervezi a közeljövőben. Azok körében pedig, akik valamilyen formában számolnak a visszavándorlás lehetőségével, sokan nem a szülőföldjükre térnének vissza. A remigrációt tervező, Magyarországon született válaszadók több mint kétötöde más régióba költözne „haza” (lásd 7. ábra), míg a külhonban születettek több mint 62%-a elsődleges remigrációs célként Magyarországot jelölte meg, és nem a szülőföldjét (lásd 8. ábra).

7. ábra: Magyarországon született válaszadók visszavándorlási szándéka

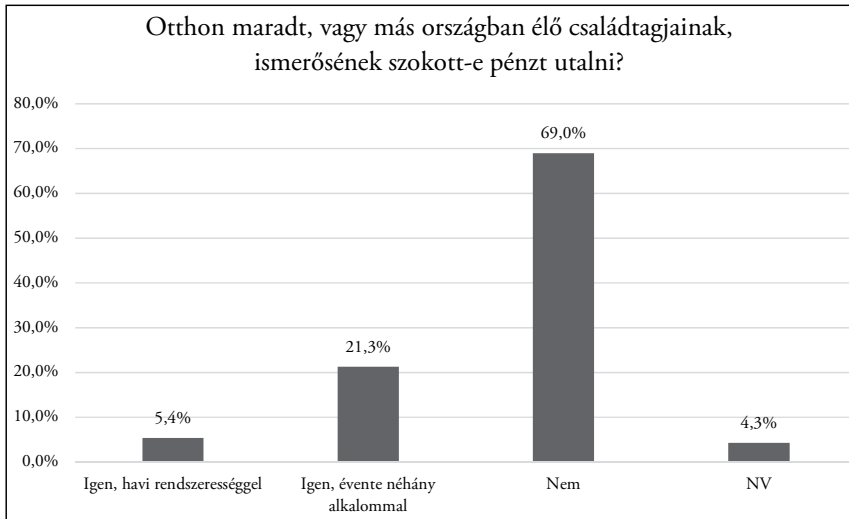
Bázis: Magyarországon született válaszadók (N = 697), ebből a visszavándorlást tervezők (N = 120)

8. ábra: Külhoniak visszavándorlási szándéka

Bázis: Nem Magyarországon, és nem a lakóhely szerinti országban született válaszadók (N = 231), ebből a visszavándorlást tervezők (N = 67)

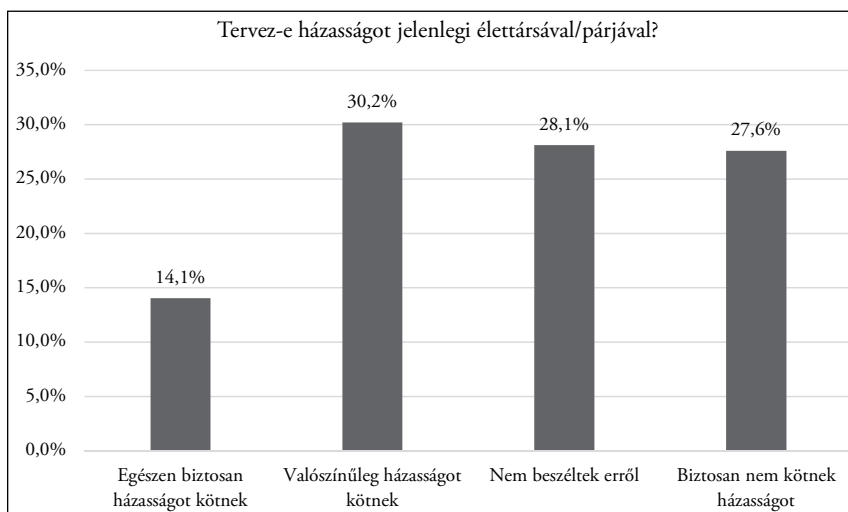
Gazdasági szempontból a diaszpórában élők megtakarításainak hazautalásai (*remittances*) egyre nagyobb jelentőséggel bírnak a világban. A pénzmozgásnak ez a formája a GDP összértékének több országban is meghatározó, 10 vagy annál magasabb százalékát adja. Természetesen ez elsősorban a nagy létszámú diaszpórával rendelkező, óriási kibocsátó államokat érinti, mint amilyen India, Mexikó és Kína. A hazautalásoknak Kelet-Közép-Európában lényegesen kisebb jelentőségük van. Ezt támasztják alá jelen kutatásunk eredményei is. Válaszadóink többsége (69%) nem szokott pénzt utalni otthon maradt, illetve más országban élő családtagjainak, ismerősének (lásd 9. ábra).

9. ábra: Hazautalások
Bázis: Teljes minta (N = 1060)

Családi állapot, párkapcsolati viszonyok, gyermekvállalási kedv

A válaszadók valamivel több mint kétharmada (68%) házas. A házasságon kívül élők közül azoknak, akik élettársi vagy párkapcsolati viszonyban vannak, csak kisebb hányada tervez házasságot kötni (lásd 10. ábra).

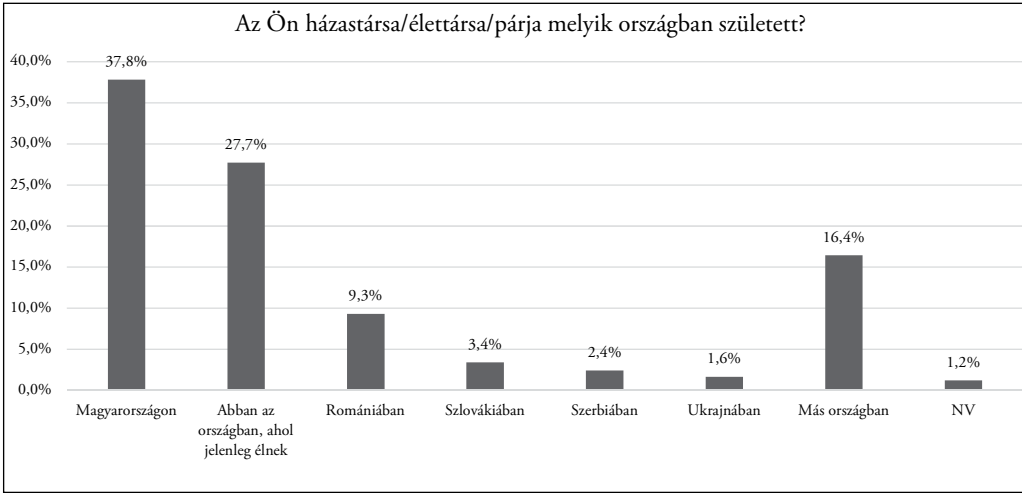
10. ábra: Házasságkötési szándék

Bázis: Élettársi, párkapcsolati viszonyban élő válaszadók (N = 192)

A legtöbb válaszadó (38%) házastársa, élettársa, illetve párja Magyarországon született, de jelentős arányban (28%) vannak olyanok is, akik a megkérdezettek jelenlegi lakóhelyének számító országból származnak. Ez arra enged következtetni, hogy a válaszadók körében gyakori a vegyes házasság, illetve párkapcsolat (lásd 11. ábra).

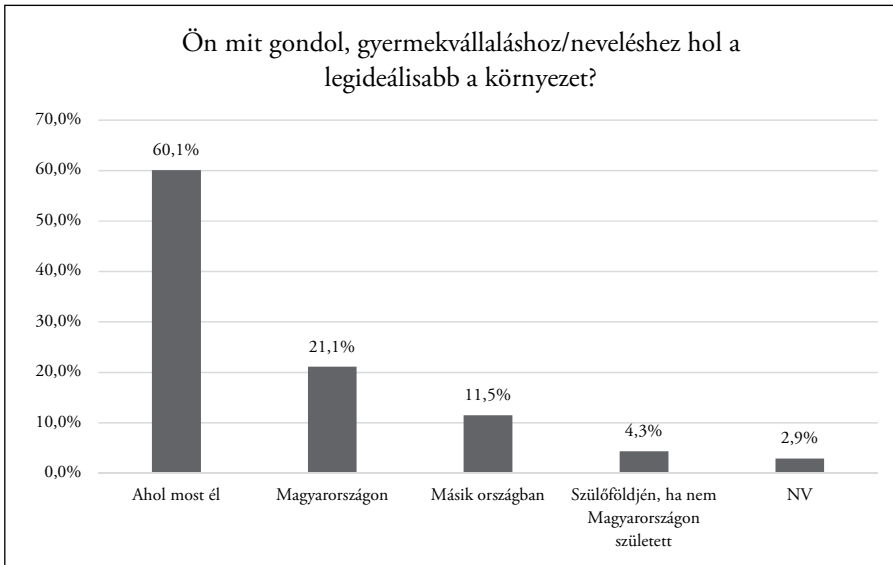
A fenti megállapításunkat erősítik az identitásra és nyelvhasználatra vonatkozó kérdésekre kapott válaszok. A válaszadók majd felének (46%) ugyanis a házastársa/élettársa/párja nem vallja magát magyar nemzetiségűnek, 42%-uk pedig elsősorban nem a magyar nyelvet használja, amikor a házastársával/élettársával/párjával kommunikál.

Az iskolai végzettség és az élethelyzet tekintetében a válaszadók házastársa/élettársa/párja hasonló képet mutat a válaszadókéhoz: 63%-uk főiskolai, egyetemi vagy doktori végzettséggel rendelkezik; 78%-uk dolgozik.

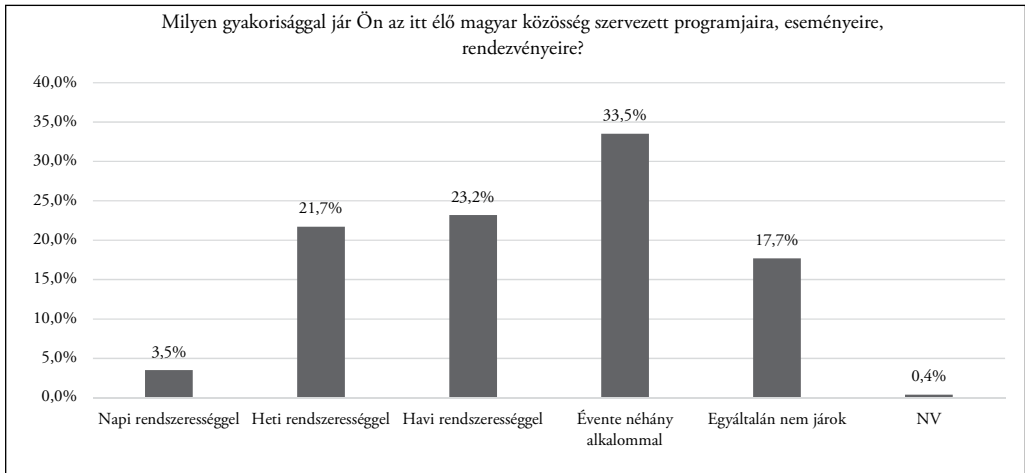
11. ábra: Házastársak, élettársak, párok származása
Bázis: Házasságban, élettársi, párkapcsolati viszonyban élő válaszadók (N = 912)

A válaszadók majd 80%-ának van saját (vér szerinti, nevelt, örökbe fogadott) gyermeke. Többségük (77%) a gyermekével magyarul beszél. Igen kis létszámban vannak azonban olyanok, akik az elkövetkezendő öt évben terveznek gyermeket, arányuk alig több mint 13%. A gyermekvállalás helyszínét illetően a többség azt az országot tartja ideálisnak, ahol jelenleg is tartózkodik (lásd 12. ábra).

12. ábra: Gyermekvállaláshoz, -neveléshez ideálisnak tartott környezet
Bázis: Teljes minta (N = 1060)

Végezetül a válaszadók túlnyomó többsége (85%) külföldön tartózkodása alatt kapcsolatba került az adott országban élő magyar közösséggel. Közülük a legtöbben részt is vesznek a diaszpóra szervezeti életében, és rendszeresen eljárnak a programokra (lásd 13. ábra).

13. ábra: A helyi diaszpóráközösséggel való kapcsolattartás gyakorisága
 Bázis: Az adott országban élő magyar közösséggel kapcsolatban álló válaszadók (N = 898)

Összegzés

A 2024 tavaszán folytatott online kérdőíves kutatás a diaszpórában élő magyarok társadalmi beágyazottságára, migrációs motivációira, visszavándorlási hajlandóságára, családi állapotára, párkapcsolati viszonyaira, valamint a gyermekvállalással és -neveléssel kapcsolatos attitűdjeire irányult. Az adatgyűjtés során összesen 1152 válaszadó töltötte ki a kérdőívet a világ különböző pontjairól, amelyek közül 1060 bizonyult értékelhetőnek.

A minta nem tekinthető reprezentatívnak, azonban a diaszpóra és a mobil népesség kutatásában a reprezentativitás bizonytalan, mivel az alapsokaság meghatározása is kérdéses. A célcsoport megszólítására korlátozott módszertani eszközök álltak rendelkezésre. A kérdőív terjesztése elsősorban a közösségi médián és a hétvégi magyar iskolákon keresztül történt, lényegében a hólabda módszer alkalmazásával.

A válaszadók több mint 87%-a nem abban az országban született, ahol jelenleg tartózkodik, így első generációs bevándorlónak minősül. A legtöbben a magasabb életszínvonal, a jobb megélhetés és a kedvezőbb munkalehetőségek reményében költöztek külföldre, ugyanakkor a politikai helyzet, valamint a magánéleti, családi és párkapcsolati okok is meghatározó tényezőként jelentek meg.

A válaszadók többsége rendszeresen látogat Magyarországra, azonban a közeljövőben nem tervez hazaköltözni. A Magyarországon születettek közel 83%-a, míg a határon túlról a diaszpórába vándoroltak mintegy 70%-a az elkövetkezendő öt évben biztosan nem tervezi a visszavándorlást.

A családi állapot tekintetében a válaszadók több mint kétharmada házasságban él. A házastársak, élettársak és párok majd fele nem magyar nemzetiségű, így ebben a körben igen gyakoriak a vegyes házasságok és párkapcsolatok. A válaszadók kevesebb mint 58%-a beszél magyar nyelven a házastársával, élettársával vagy párjával. Ellenben a gyerekes válaszadók majd négyötöde magyarul kommunikál a gyermekével. Mindössze kis arányban vannak, akik az elkövetkező öt évben gyermekvállalást terveznek. A legtöbben azt az országot tartják ideálisnak a gyermekvállaláshoz és -neveléshez, ahol élnek, és nem Magyarországot.

Irodalomjegyzék

Blaskó Zsuzsa – Sik Endre – Ligeti Anna Sára: Magyarok külföldön. Mennyien? Kik? Hol? In: Kolosi Tamás – Tóth István György (szerk.): *Társadalmi riport 2014*. TÁRKI: Budapest, 2014. 351–372.

Gaszó Dániel: An Endnote Definition for Diaspora Studies. *Minority Studies*, 2015. 18. 161–182.

Gaszó Dániel: Ki a migráns? A jelenkori magyar társadalmat érintő migrációs folyamatok összegzése. *Demográfia*, 2020. 63 (4). 357–385. DOI: <https://doi.org/10.21543/Dem.63.4.3>

Gaszó Dániel: *Otthon és itthon. A magyar diaszpóra és anyaországa*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2022.

Gaszó Dániel: Processes of Diasporization: The Past and Present of the Hungarian Diaspora. *Hungarian Journal of Minority Studies*, 2024. 7. 7–34. DOI: <https://doi.org/10.62152/hjms.2024.gd>

Gödri Irén: Nemzetközi vándorlás. In: Monostori Judit – Öri Péter – Spéder Zsolt (szerk.): *Demográfiai portré 2018. Jelentés a magyar népesség helyzetéről*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet: Budapest, 2018. 237–270.

Hárs Ágnes: Elvándorlás, visszavándorlás, bevándorlás. Jelenségek és munkaerőpiaci hatások. In: Kolosi Tamás – Szelényi Iván – Tóth István György (szerk.): *Társadalmi riport 2020*. TÁRKI: Budapest, 2020. 115–145.

Horváth Veronika: Munkavállalási céllal külföldre ingázó magyarok a 2022. évi népszámlálás tükrében. *Korfa*, 2024. 24 (4). 1–5.

Horváth Veronika: Nemzetközi vándorlás. In: Monostori Judit – Őri Péter (szerk.): *Demográfiai portré 2024. Jelentés a magyar népesség helyzetéről*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet: Budapest, 2024. 155–183.

Ilyés Zoltán – Papp Richárd (szerk.): *Tanulmányok a szórványról*. MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Gondolat Kiadó: Budapest, 2005.

Kapitány Balázs – Rohr Adél: Kivándorlás Magyarországról – egy új becslési eljárás eredményei. In: Spéder Zsolt (szerk.): *A család vonzásában. Tanulmányok Pongrácz Tiborné tiszteletére*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet: Budapest, 2014. 67–84.

Kiss-Kozma Georgina – Ruff Tamás: Emigration Intentions Among Hungarian Youth. *Review of Sociology*, 2024. 34 (2). 55–74. DOI: <https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.12096>

Kováts András – Soltész Béla (szerk.): *Mit tudunk a kivándorlásról? Műhelybeszélgetések*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2018.

Lakatos Judit: Külföldön dolgozó magyarok, Magyarországon dolgozó külföldiek. *Statisztikai Szemle*, 2015. 93 (2). 93–112.

Siskáné Szilasi Beáta – Halász Levente – Gál-Szabó Lajos: A magyar fiatalok erősödő kivándorlási szándékának kiváltó okai és jellemzői. *Tér és Társadalom*, 2017. 31 (4). 131–147.

Szabó Andrea – Oross Dániel: Magyarországon kívüli tanulási, munkavállalási és letelepedési szándékok. In: ugyanők: *A magyar egyetemisták politikai gondolkodása és integrációja 2024-ben*. Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája – Nemzeti Ifjúsági Tanács: Budapest, 2024. 21–29. Letöltés helye: <http://www.aktivfiatalok.hu/>; letöltés ideje: 2025. 12. 20.

Tátrai Patrik: A Kárpát-medencei magyar szórványok településszerkezete és főbb demográfiai jellemzői. *Kisebbségi Szemle*, 2017. 2 (1). 7–31.

United Nations: *Recommendations on Statistics of International Migration*. Revision 1, Statistical Papers, Series M, No. 58. 1998. Letöltés helye: <https://unstats.un.org/>; letöltés ideje: 2025. 12. 15.